

Suomalaisten akkulturoitumi- nen Saksan liittotasaval- lassa II maail- mansodan jälkeen

Osa I

Keski-länsi- ja etelä-Euroopan alueella arvelaan tällä hetkellä asuvan noin 30 000 ulkosuomalaista. (1) Eniten suomalaisia asuu Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä, yhteensä noin 11 100, joista vuoden 1984 alussa 9 771 henkilöllä oli Suomen kansalaisoikeudet (2). Tämän alueen ohessa tärkeitä Euroopan ulkosuomalaismaita ovat Englanti (arviolta 5 000 suomalaista) ja Sveitsi (noin 4 000 suomalaista) (3).

Vaikka nyt esiteltävät tutkimustulokset käsittelevätkin vain SLT:n suomalaisia, voidaan niiden nähdä yleisemminkin edustavan maamme eurooppalaista siirtolaisuutta. Tälle väitteelle antavat pohjaa kirjeenvaihtoni eräiden Englannin, Sveitsin ja Ranskan suomalaisten kanssa sekä tilasto vuosilta 1968-1979, mistä ilmenee Suomen eurooppalaisen siirtolaisuuden leimaa-antavin piirre: n a i s v a l t a i s u u s. Niinpä

FT Outi Tuomi-Nikula on väitellyt vuonna 1982 ja toimii nykyisin Oulun yliopistossa kulttuuri-antropologian vt. professorina. Akkulturaatiotutkimukseen hän on perehtynyt toimiessaan vuosina 1982-1985 tutkijana Münsterin yliopistossa Länsi-Saksassa, missä tutkimuskohteena olivat SLT:ssä siirtolaisina elävät suomalaiset. Tutkimuksen rahoittajina ovat toimineet Alexander von Humboldt-Stiftung ja Suomen Akatemia.

tuona ajanjaksona naisten osuus alueen ulkosuomalaisista oli Englannissa 83%, Italiassa ja Länsi-Saksassa kummassakin 82% ja Ranskassa 81%. (4)

Edelleen on täysin oletettavaa, että näitä ulkosuomalaisryhmiä yhdistää toinenkin yhteinen piirre - korkea avioitumisprosentti siirtolaisen vastaanottaneen maan kansalaisen kanssa eli etninen seka-avioliitto, a m a l g a m a a t i o. Niinpä Liittotasavallan kaikista suomalaisista yli puolet on tällä hetkellä tai on aikaisemmin ollut avioliitossa saksalaisen miehen kanssa. Tähän lukuun on lisättävä vielä saksalaisen kanssa avioliitossa elävät suomalaisnaiset, yhteensä vajaa 10% koko suomalaisjoukosta, mikä taas on noin puolet naimattomien naisten koko määrästä. Ulkomalaisen - siis muun kuin saksalaisen tai suomalaisen - on aviopuolisokseen valinnut noin 4% suomalaisista, puhtaasti suoma-

laisia avioliittoja kaikista saksansuomalaisista on 11% (5).

Päinvastoin kuin Liittotasavallan suomalaisnaiset eivät miehet ole valinneet avio- puolisoikseen saksalaista naista, sillä tällaisia avioliittoja on koko ulkosuomalaisjoukosta vain noin 2%:n verran. Suomalaisen miehen avioliitot ulkomaalaisen naisen kanssa puuttuvat lähes tyystin. Niinpä Liittotasavallan suomalaismies on joko poikamies (15%), avioliitossa suomalaisen kanssa tai hän on perheen lapsi, missä isä on suomalainen (6).

Tätä taustaa vasten on Liittotasavallan suomalaisten siirtolaistutkimus myös nais- tutkimusta.

Naisvaltaisuuden ja etnisen seka-avioliiton lisäksi on Euroopan Suomen siirtolaisuudelle yhteistä vielä se, että se on toisen maailmansodan jälkeinen ilmiö ja että siirtolaiset ovat iältään melko nuoria. Niinpä saksansiirtolaisuuskin on merkityksellistä vasta toisen maailmansodan jälkeen, sillä ennen tuota ajankohtaa ei suomalaisten määrä maassa liene ylittänyt puoltatuhatta henkilöä. (7) Tätä tukee myös tilasto, minkä mukaan lähes kolmasosa nykyisistä saksansuomalaisista on asunut maassa 10-15 vuotta, iältään he ovat pääasiassa 30-35 vuotiaita. Maahan muutto on siis useimilla tapahtunut noin 20-vuoden ikäisenä.

Postikysely, henkilökohtaiset syvähaastattelut ja osallistuva havainnointi tutkimustulosten perustana

Kun tutkimusalueena oli koko Liittotasavallan alue ja Länsi-Berliini, ja kun tutkimuskohteesta ei - virallisia ulkomaalaistilastoja lukuun ottamatta - ollut käytettävissä aineistoa, kerättiin perustiedot suomalaisilta postikyselynä saksankielisellä kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen 83 kysymyskompleksia on laadittu tietokoneajolle soveliaaksi. Lomake lähetettiin 1 200 saksansuomalaiselle satunnaisotantaa käyttäen niin että 7 113 osoitetta käsittävistä osoitekortistosta joka viides osoitteen haltija sai lomakkeen. (8) Vastausprosentti

oli 58, mistä 634 lomakkeen tiedot hyväksyttiin tietokoneajoon.

Kyselylomakkeen vastauksia kontrolloitiin ja täydennettiin 87 henkilökohtaisella syvähaastattelulla, johon informantit valittiin tasapuolisesti ympäri Liittotasavaltaa niin että he edustivat laajasti eri ikäisiä ja eri aikaan maahan muuttaneita suomalaisia, erilaisia sosiaalisia ryhmiä, niin naisia kuin miehiäkin.

Edellä mainittujen lähdekokonaisuuksien lisäksi ovat tutkimusaineistoa täydentäneet lukuisat lyhyehköt haastattelut, joita on tehty suomalaisten tilaisuuksissa, vapaina yhdessäolonhetkinä ja puhelimitse, kaksi täyttä mapillista suomalaisten lähettämiä kirjeitä, elämäkertoja ja päiväkirjoitteita ja koko tutkijan omakohtainen kokemuksesta suomalaisten olosta ja elosta tutkimuksenteon kolmena Liittotasavallan vuotena.

Kulttuuritietoisuus ja etninen lojaalisuus akkulturaation viitoittajina

Tutkimuksen päätehtävänä on ollut selvittää saksansuomalaisten akkulturoituminen. Teoreettisen viitekehyksen luomisessa on jo alunperin otettu huomioon saksalaisen ja suomalaisen kulttuurin etninen läheisyys ja tukeuduttu mm. Amado Padillan akkulturaatio-teoriaan, missä hän erityisesti on kehittänyt sopeutumisen psyykkisiä vaikutuksia. Padilla hylkää jo perinteiseksi muodostuneet akkulturaatioprosessin mekaaniset etenemisvaiheet fyysisestä sopeutumisesta psyykkiseen sopeutumiseen eri vaiheiden kautta. Hänen näkemyksensä mukaan akkulturaatiossa on kaksi keskeistä tekijää - kulttuuritietoisuus (Cultural awareness) ja etninen lojaalisuus (Ethnic loyalty). Kulttuuritietoisuus, joka sisällyttää itseensä mm. kulttuuriperinteen, tarkoittaa kaikkea sitä tietoa, mikä siirtolaisella on omasta etnisestä kulttuuristaan (historia, taide, tavat, ruokakulttuuri, asuminen, arvot, asenteet jne) ja lisäksi vastaavat tiedot hänet siirtolaisena vastaanottavasta kulttuurista. Etnisellä lojaalisuudella Padilla tarkoittaa

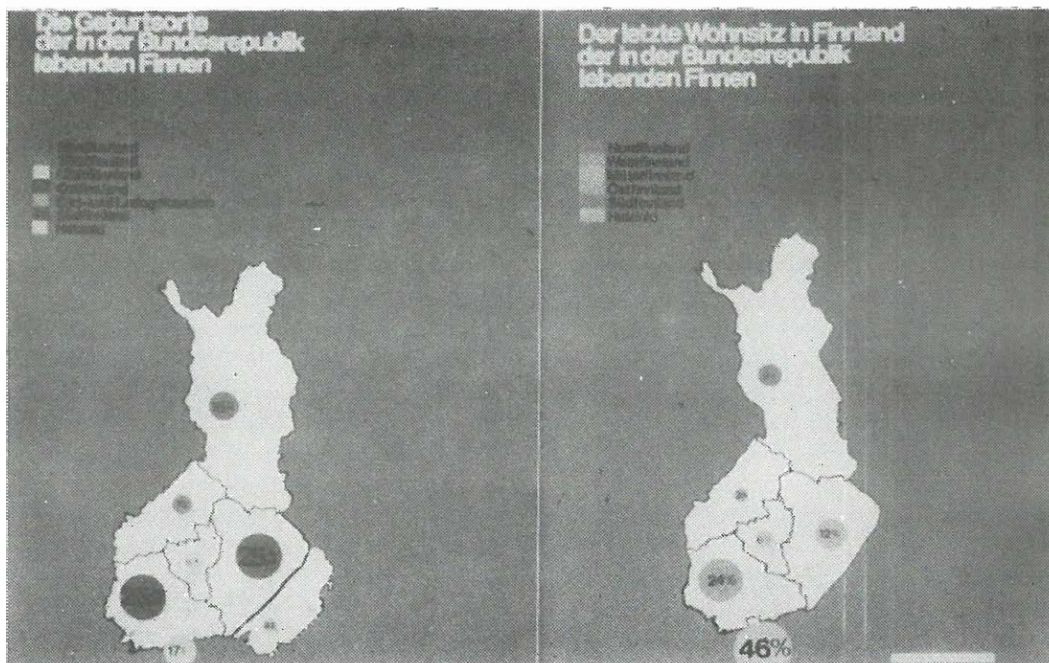
yksilön omaa preferenssiä joko oman tai valtakulttuurin suuntaan. Etnisen lojaalisuuden suunta ja laajuus määrittävät ihmisen akkulturoitumisen. Etnisen lojaalisuuden suunnan ja laajuuden taustavoimana ja voimanlähteenä Padilla mainitsee etnisyyksfaktorin. Etnisyydellä hän tarkoittaa yksilön etnistä ylpeyttä ja siihen kytkeytävää identiteetin ylläpitoa (9).

Kulttuuritietoisuuden perusta luodaan enkulturaatioissa

Kulttuuritietoisuus, millä tarkoitetaan kulttuuriperinnettä, kulttuuritietoa ja oman etnisen kulttuuritaustan tiedostamista alkaa suomalaisilla lapsuuden- ja nuoruudenaikaisessa enkulturaatioissa, missä tärkeätä on omaan kulttuuritaustaan kytkeytyvät, usein läpi elämän seuraavat arvot ja asenteet sekä maailmankuvan muotoutuminen. Yksilön maailmankuvan hahmottajana toimii yleensä yksilön kotitausta, joka saksansuomalaisilla on ollut yksityis-

yrittäjä-, toimihenkilö- tai virkamiesperhe. Tässä tämä siirtolaisryhmä eroaa oleellisesti mm. ruotsin- ja australiansiirtolaisista, jotka voittopuolisesti ovat kotoisin maanviljelijä- ja työläisperheistä (10).

Saksansuomalaisen syntymäkoti on yleensä sijainnut joko itä- tai etelä-Suomessa ja vain poikkeustapauksessa länsi-Suomessa. Syntyperäisiä helsinkiläisiä joukosta oli 17%. Erityisen ryhmän itäsuomalaisten joukossa muodostavat karjalaiset ja heissä lähemmin siirtoväki, johon nykyisistäkin saksansuomalaisista kuuluu 4%. Koska tutkimuksessa ei kysytty saksansuomalaisen vanhempien heimoa, ei myöskään ole tiedossa, paljonko heistä on siirtoväen Suomen alueella syntyneitä lapsia. Henkilökohtaiset haastattelut antavat kuitenkin ymmärtää, että heidän määränsä on huomattavan suuri. Kyseiset henkilöt itse selittävät syyksi "matkustushaluunsa" ja lopulta siirtolaisuuteensa kodin ilmapiiriin, missä Karjalan "todellinen" koti oli jäänyt saavuttamattomiin rajan taakse ja missä

Liittotasavallan suomalaiset ovat pääasiassa etelä- ja itäsuomalaisia. Vasemmanpuoleinen kartta kuvaa prosentuaalisesti heidän syntymäalueitaan. Kun syntymäalueita verrataan viimeiseen asuinpaikkaan Suomessa, ns. lähtöalueeseen, ilmenee yksi eurooppalaisen siirtolaistutkimuksen keskeisiä tuloksia: Siirtolaisten tie kohti uutta kotimaata kulkee välietappien, kotimaan suurten kaupunkien kautta. Näin on asia myös saksansuomalaisilla, joista vain 17 % ilmoitti olevansa syntyperäisiä helsinkiläisiä, mutta 46 % ilmoitti Helsingin lähtöalueeseen.

siirtoväen koti Suomen alueella oli vain laiha korvike todelliselle. Tällä seikalla lienee ollut syvä psykologinen vaikutus nuoreen ihmiseen: Koska siirtoväen kotia ei mielletty oikeaksi kodiksi, eikä oikeaan kotiin Karjalaan voinut enää päästä, oli oman kodin etsiminen muualta, tässä tapauksessa Liittotasavallasta ongelmatonta. Karjalaista syntyperää oleville suomalaisille onkin yhteistä - asuivatpa nämä ihmiset missä maailmankolkassa tahansa - erittäin voimakas karjalainen kulttuuritietoisuus, jonka juuret juontuvat heidän vanhempiensa ylläpitämään ideaalikuvaan toista maailmansotaa edeltävästä raja- ja laotokankarjalaisesta elämänmuodosta. Siirtoväen siirtolaishalukkuuteen ovat useat siirtolaistutkijat kiinnittäneet huomiota (11).

Diffuusio, toisen käden kulttuurisiirto, alkaa vaikuttaa yksilön maailmankuvaa monipuolistuttavasti ja joskus ristiriitaisuuttakin, anomiaa, aiheuttavasti viimeistään kouluvuosina ja tuolloin mm. vieraan kielen opetuksen yhteydessä (12). Saksansuomalaisille tällä seikalla on ilmeisestikin ollut keskeinen asema, sillä 89% heistä on lukenut kouluaikaanaan saksaa, yleensä ns. pitkän oppimäärän. Epäsuorasti tieto tukee myös sitä tosiasiaa, että peräti 70% saksansuomalaisista on ylioppilaspohjaisia, 23% keski-koulun käyneitä ja vain 7% heistä on päättänyt koulunkäyntinsä kansakoulun päästötodistukseen. Ei ole kuitenkaan mikään ihme, että tämän ikäpolven suomalaiset ovat opiskelleet koulussa juuri saksankieltä, sillä vasta 1970-luvun alussa englanti muutamassa vuodessa syrjäytti saksan aseman tärkeimpänä koulujemme vieraana kielenä.

Paitsi koulusivistystä ovat kodit voineet tarjota lapsilleen mahdollisuuden ulkomaanmatkailuun jo kouluvuosina. Lisääntyvää ulkomaanmatkailua mm. Liittotasavaltaan edistivät 1960-luvulla parantuneet laivayhteydet: Finnansan, Finnpartnerin- ja Finlandian kansipaikoilla ovat lukemattomat suomalaistyöt matkanneet ensimmäiselle ulkomaanmatkalleen. Rohkeutta ja varoja matkalle lähtöön saatiin omalta kotiväeltä,

joka oman kokemuksensa pohjalta osasi kannustaa nuorta ihmistä. Niinpä koko joukosta löytyy vain 7% sellaisia, jotka eivät ennen siirtolaisuuttaan ole käyneet maamme rajojen ulkopuolella. Heistä 77% oli sellaisia, jotka ennen jäämistään Liittotasavaltaan olivat käyneet maassa vähintään kerran. Syynä ensimmäiselle saksanmatkalle oli seikkailunhalu ja maailmannäkemisen innoittama halu oppia saksaa käytännössä kesätyön tai kielikurssin avulla. Kesätöitä sairaaloista, hotelleista, ravintoloista tai suurten firmojen toimistoista oli 1960-luvun lopulla ja seuraavan vuosikymmenen alussa lähes kaikille halukkaille tarjolla, sillä tuona aikana Liittotasavallassa oli suuri puute työvoimasta maan elpyessä nopeasti sodanhävittämästä tilasta. Suomi sitä vastoin kykeni heikosti tarjoamaan lyhytaikaisia työsuhteita koululaisille. Työllisyystilanteen heikkenemisestä kertovat mm. samanaikaiset korkeat luvut Ruotsiin töihin siirtyneistä suomalaisista.

Käytännössä kesätyö tai työharjoittelu oli organisoitu siten, että työpaikkoja suomalaisille nuorille välittivät Liittotasavallassa pääasiassa Deutsch-Finnische Gesellschaft ja Carl Duisberg-Gesellschaft. Jälkimmäisen seuran harjoitteluvaihtojärjestelmään kuului mm. kielikurssi ennen töihin siirtymistä, työ oli tarkoitettu yleensä 18 vuotta täytäneille, ammattikoulutuksen omaaville nuorille. Työsopimus harjoitteluajalle kirjoitettiin yleensä 3-10 kuukaudeksi.

Aivan oman lukunsa muodostavat ne suomalaiset, jotka lähtivät ensi kerran Saksaan tavatakseen siellä kirjeystävänsä. Heidän määränsä tästä joukosta on peräti 28%. Hyvin usein tämän kirjeystävän osoitteen oli suomalaistyttö saanut saksanopettajaltaan, sillä 60-luvun lopulla oli tavallista kirjeystävien välitys kielen kohentamisen toivossa.

Akkulturaatio on ensikäden kulttuurikosketusta

Varsinainen akkulturaatio alkaa vasta kun yksilö on siirtynyt asumaan pysyvästi

Saksansuomalaisten itäsuomalainen kulttuuritausta ilmenee mm. ruokakulttuurissa, jossa karjalanpiirakat edustavat tyypillistä itäsuomalaista kulttuuriperinnettä. Puolet saksansuomalaisista tekee itse kotonaan tätä erikoisherkkua. Kuvassa Hampurin suomalaisia myymässä piirakoita Suomi-Päivillä Cellossä vuonna 1984.

uuteen maahansa ja uuden kulttuurin pariin. Sopeutuessaan uusiin olosuhteisiin hän käy läpi erilaisia akkulturaation vaiheita aina sen mukaan kuinka voimakas hänen kulttuuritietoisuutensa on ja mihin suuntaan - valtakulttuurin vaiko omaan etniseen vähemmistöön - hänen etninen lojaalisuutensa suuntautuu. Mikäli hänen etninen lojaalisuutensa suuntautuu kokonaan oman etnisen taustan ja arvomaailman vaalimiseen niin että hän samalla täysin torjuu uuden ympäristön, on tällaisella siirtolaisella kohtalonaan isolaatio, kulttuurin eristäytyminen valtakulttuurista. Isoloitunut siirtolainen seurustelee vain oman etnisen kulttuurinsa jäsenten kanssa, hänellä ei ole kontakteja valtakulttuurin jäseniin, hän kieltäytyy opettelemasta valtakulttuurin kieltä, suhtautuu siihen torjuvasti, jopa vihamielisesti.

Vastakkainen ilmiö isolaatiolle on assimilaatio, täydellinen sulautuminen valtakulttuuriin niin että yksilö on hylännyt oman etnisen taustansa ja omaksunut myös valta-

kulttuurin arvot ja asenteet. Tässä siis yksilön etninen preferenssi on täysin valtakulttuurin suuntainen. Yleensä assimilaatio on mahdollista vasta kolmannessa siirtolaispolvessa: toinen siirtolaispolvi, sillanrakentajapolvi, omaa vielä runsaasti vanhempiansa etniseen taustaan liittyviä arvoja ja asenteita.

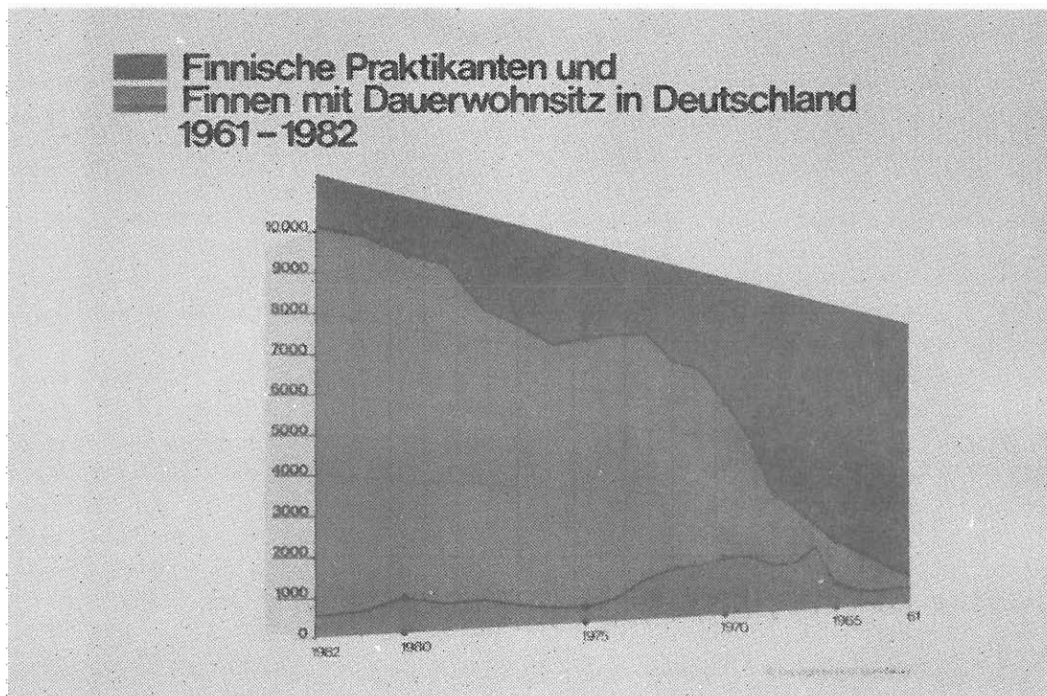
Integraatio on kulttuuripluralismin edellytys. Siinä siirtolainen on täysin ulkoisesti sopeutunut valtakulttuuriin, mutta tuntee silti kuuluvansa ristiriidattomasti omaan etniseen vähemmistöönsä. Tällaisella siirtolaisella on korkea-asteinen kulttuuritietoisuus: hän tuntee sekä oman etnisen alkuperäiskulttuurinsa että valtakulttuurin perin pohjin. Tämä selittää hänen ristiriidattoman ulkoisen sopeutumisensa valtakulttuuriin ja kyvyn oman etnisen kulttuurin ongelmattomaan hyväksymiseen. Tätä akkulturaatioprosessin tuloksena syntyneitä tilaa pidetään yksilön kannalta onnellisempina: Huolimatta ulkoisesta sulautumisestaan valtakulttuuriin hänellä on henkisenä

pääomana terve etninen identiteetti.

Amalgamaatio antaa oivalliset edellytykset kulttuurifuusion syntymiselle. Sillä ymmärretään akkulturaatioprosessin tuloksena syntynyttä tilaa, missä kaksi eri etnistä kulttuuria ottaa aineksia toinen toisiltaan ja yhdistävät nämä elementit ikäänkuin kolmanneksi kulttuuriksi. Tässäkin akkulturaatioprosessin tasossa on kysymys laajasta kulttuuritietoisuudesta, missä siirtolainen valikoivasti hyväksyy uudessa ympäristössä aineksia omasta etnisestä kulttuuristaan ja valtakulttuurista. Etnisen lojaalisuuden preferenssi tässä jatkuvasti vaihtelee ja muuntuu. Niinpä esimerkiksi saksalais-suomalainen perhe, missä kodin koko sisustus, ruokatottumukset ja kodin juhlien vietto kielii suomalaisuudesta, ei kerro tuossa kodissa asuvan suomalaisen isolaatiosta, vaan kulttuurifuusiosta, missä suomalainen kodinsisustus molempien kulttuurin edustajien

mielestä on viihtyisämpi kuin saksalainen kodinsisustus. Etnisen lojaalisuuden suuntautuminen valtakulttuurin suuntaan saattaa samaisessa saksalais-suomalaisessa kodissa ilmetä mm. siinä, että kodin yksinomaista kielenä on saksa tai että katolisella alueella asuva perhe on antanut kastattaa lapsensa ympäristön valtakirkon jäseneksi. Tällaisessa tapauksessa vähemmistökulttuurin jäsen uskoo toimivansa lapsensa parhaaksi, joka alueen muiden lasten tapaan voi näin osallistua kaikkiin katolisen kirkon lapsille tarkoitettuihin juhliin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen tuntematta itseään erilaiseksi tai ulkopuoliseksi.

Esitetyt akkulturaatioprosessin tuloksena syntyneet akkulturaation tasot ovat teoreettisia malleja. Siten esim. assimilaatio ja isolaatio esiintyvät käytännössä puhtaina vain aniharvoin. Niinpä esimerkiksi assimiloituneiksi määritellyissä kolmannen pol-

Harjoitteluvaihto on ilmeisestikin tuonut suuren määrän suomalaisia siirtolaisiksi Liittotasavaltaan. Kuvasta ilmenee siirtolaisten määrän kasvu ja vertailuna suomalaisten harjoittelijoiden määrä vuosina 1961-1982. Eniten harjoittelupaikkoja oli suomalaisille tarjolla vuosina 1965-1973 tällöin saapui maahan vuosittain noin 2000 suomalaista nuorta harjoitteluvaihtoon. Kun SLT:n suomalaisten siirtolaisten määrä samanaikaisesti nousee jyrkästi, voidaan olettaa, että monet harjoitteluvaihtoon tulleista nuorista ovat jääneet pysyvästi maahan.

ven siirtolaisissa saattaa joskus ilmetä paluuta isovanhempien etnisen kulttuurin lähteille, he haluavat nähdä isovanhempiensa maan ja alkavat opetella uutena kielenä isovanhempiensa äidinkieltä. Tällaista ilmiötä nimitetään vasta-akkulturaatioksi (12).

Avioliiton avulla pysyvästi maahan

Akkulturaatiotutkimuksissa eristetään yleensä faktoreita, joilla on vaikutusta siihen kuinka yksilö akkulturoituu. Yksi ns. universaaleista faktoreista on siirtolaisuuden syy, ts. onko yksilö pakkomuuttaja vai tavoitemuuttaja ja mitkä ovat lähemmin hänen muuttonsa motiivit.

Edellä jo ilmeni, että Liittotasavallan suomalaiset olivat jo ennen siirtolaisiksi ryhtymistään läheisessä kosketuksessa tulevan uuden kotimaansa kanssa. Ensimmäistä matkaa Liittotasavaltaan seurasi usein seuraavana vuonna toinen ja kolmas niin että Saksan ja Suomen välille muodostui monelle suomalaistytölle pendeli-liikenne. Ja tämä ennen muita tytöille, sillä heille tämän maitten välisen edestakaisen liikenteen taustalla useinmiten oli saksalainen, joskus ulkomaalainen aviomieskandidaatti. Niinpä peräti 52% nykyisistä saksansuomalaisista ilmoittaa siirtolaisuutensa syyksi avioliiton saksalaisen tai ulkomaalaisen kanssa, mihin lukuun vielä on lisättävä ne 12%, jotka ovat muuttaneet maata voidakseen olla lähempänä poikaystävänsä. Nämä puhtaasti emotionaalisista syistä maata muuttaneet ovat olleet lähes poikkeuksetta naisia.

Joka kymmenes suomalainen on lähtenyt Liittotasavaltaan opiskelemaan. Perhekunnittain muuttaneet henkilöt sekä naimattomat miehet ovat taas niitä, joille Saksan työmarkkinat ovat tarjonneet leveämmän leivän kuin mitä kotimaa kykeni tarjoamaan. Työn siirtolaisuutensa syyksi mainitsee joka viides siirtolainen. Muut henkilökohtaiset syyt, kuten "halua päästä pois kotoa" tai "kommunismien pelko", mikä viimeksi mainittu syy esiintyy joskus jo kymmeniä vuosia maassa asuneiden muuttomotiivina, ovat pienenä vähemmis-

tönä muihin syihin verrattuna.

Avioliitto ja muut henkilökohtaiset syyt, opiskelu ja kotimaahan verrattuna parempi ansiomahdollisuus ovat puhtaita tavoitemuuttajan siirtolaisuuden syitä. Kun muuttoon lisäksi vaikuttaa voimakkaasti emotionaalinen tunnelataus, avioliiton solmiminen ja sen pohjalle rakennettu "uusi elämä", voi aavistaa, että lähtökohdat sopeutumisle ovat hyvät: Maahan avioliiton vuoksi jäänyt suomalainen haluaa sopeutua, sillä sopeutuminen merkitsee hänelle enemmän kuin vain selviytymistä uudessa maassa, se merkitsee hänelle henkilökohtaista onnea tai sopeutumattomana -vaikeasti hyväksyttävää epäonnistumista.

Viitteet:

1. vrt. Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus, Siirtolaisuusinstituutti, tutkimuksia 2, Turku 1984. s. 11-12.
2. Statistisches Bundesamt, Bevölkerung und Erwerbstätigkeit, Ausländer im Jahre 1984, Wiesbaden 1985.
3. Tiedot perustuvat O. Tuomi-Nikulan kirjeenvaihtoon eräiden Englannin, Sveitsin ja Ranskan suomalaisten kanssa vuosina 1982-1985. Kirjeet ovat vastaanottajan hallussa.
4. SVT. Pohjoismaiden utkopuolelle muuttaneet Suomen kansalaiset iän, sukupuolen ja määrään mukaan vuosina 1968-1979.
5. Tässä ja seuraavassa esitettävät tutkimustulokset perustuvat tämän artikkelin kirjoittajan vielä julkaisemattomaan tutkimukseen Liittotasavallan suomalaisista.
6. Vuoteen 1985 saakka sai lapsi aina isänsä kansalaisuuden, jolloin saksalais-suomalaisissa perheissä, missä isä on suomalainen, omaavat lapset Suomen kansalaisoikeudet.
7. Statistisches Bundesamtin mukaan suomalaisten määrä Liittotasavallassa oli vuonna 1961 vain vajaat 1 500 henkilöä.
8. SLT:n suomalaisten osoitteet antoivat tutkimuskäyttöön Suomenkielisen kirkollisen työn keskus (Köln) ja Deutsch-Finnische Gesellschaft (pääpaikka München) sekä yksityiset henkilöt.

9. Padilla, Amado, 1980, s. 48-50.

s. 38-39.

10 Vrt. akkulturaation tasot Kilpeläinen, Hannu, 1975 Karjalan ortodoksiperinteen akkulturaatiosta s. 124-126. Uskonnollinen liike. Toim. Juha Pentikäinen, Pieksämäki; Siirtolaisten kotitaustasta ks. Korkiasaari, Jouni 1983 Ruotsista Suomeen vuosina 1980-1981 palanneet. Siirtolaisuustutkimuksia A 9, Turku; s. 64. Koivukangas Olavi, 1975. Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen, Siirtolaisuustutkimuksia A1, Turku,

11 Ks, esim. Koivukangas Olavi, 1975, s. 52-53.

12 Ks. akkulturaatioprosessista esim. Kilpeläinen Hannu, 1975, 124-125; Laitinen Irmeli, Suur-San Franciscon suomalaisten siirtolaisten sopeutumisesta amerikkalaiseen yhteiskuntaan. Sosiaalipolitiikan pro gradu-tutkielma, Helsingin yliopisto 1981; Borrie, W. D. The Cultural Integration of Immigrants. Paris: Unesco 1975.

THE ACCULTURATION OF FINNS IN THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY AFTER WORLD WAR II

Part I

In the area of central, western and southern Europe, there live an estimated 30,000 odd persons of Finnish birth, and of these some 11,100 are resident in the Federal Republic of Germany, including West Berlin. A common feature among the Finnish emigrant population of Europe is the singular division of the sexes numerically: women account for over 80 % of the total number of Finnish emigrants. Another feature common to this emigrant population is the high proportion of ethnically mixed marriages. In West Germany, for example, more than half the Finnish emigrants have been or still are married to natives of the Federal Republic. A third common feature is the high educational level of the Finnish emigrants and their good command of foreign languages.

The information about the Finns resident in the Federal Republic of Germany has been collected through questionnaires delivered by mail and, in addition, personal interviews all over the republic, including West Berlin. Approximately 10 % of the total Finnish emigrant population participated actively in the study.

The theoretical frame of reference was constructed by taking into account three fundamental facts: the close ethnic kinship between the German and Finnish cultures, the high educational level of the Finnish emigrants, and their Finnish birth. Accordingly, the by now traditional adaptation levels from material cultural factors to immaterial cultural features are no longer applicable as such to the present group, for in view of the group's special character it was necessary to concentrate on the immaterial side of adaptation, on the psychic influences brought into play by emigration. Used

as aids in working out the frame of reference were Amado Padilla's theory of acculturation and the Finn Hannu Kilpeläinen's concept of the different levels of the acculturation process.

Two important elements of acculturation in Padilla's view are "cultural awareness" and "ethnic loyalty." The background force behind ethnic loyalty is the ethnicity factor, man's ethnic pride and the preservation of identity coupled to it. The trend and depth of loyalty determine how any individual undergoes acculturation. Thus, for instance, an assimilated immigrant has rejected his own ethnic background; his ethnic loyalty is directed wholly in the direction of the dominant cultural environment. In isolation, the situation is quite the opposite: there, the emigré clings wholly to his own ethnic cultural background and takes a resistant, even hostile, attitude toward the dominant culture. Cultural fusion and integration, again, are levels of acculturation in which the immigrant's cultural awareness is on a high plane: he thoroughly knows his own original ethnic culture as well as the culture to which he must become adapted as an immigrant.

Cultural fusion is a natural consequence of amalgamation, for in this process the immigrant takes cultural elements selectively from both cultures to produce, as it were, a third culture.

Integration is a requisite for cultural pluralism. It is a level of acculturation in which the individual has outwardly adjusted himself harmoniously to the dominant culture but has nevertheless held fast to his own wholesome ethnic identity and feels that he belongs to his own smaller ethnic community.

Ethnic awareness among the Finns in Germany also begins with enculturation. An important factor in this is the formation of the individual's outlook on life, as transmitted by parents employed as functionaries or engaged in other white-collar occupations. The generally quite uniform

pressure applied by existing norms during enculturation begins, however, to generate discord, anomalies, as early as the school years. This process is influenced by diffusion, second-hand cultural transference, increasing knowledge of the outside world. As regards German Finns, diffusion has been brought into play in connection with, for instance, the study of foreign languages in school. Until the late 1960s, German was taught widely as the first foreign language in Finland, which explains the fact that over 90 % of the Finns nowadays resident in Germany had studied German in school.

The influence of diffusion has grown also in conjunction with trips abroad taken during the years of school attendance. Thus the Finns now living in West Germany had traveled a good deal and visited the Federal Republic several times before emigrating. The reasons for earlier trips to Germany had been language courses taken because of parental interest, summer training jobs (in a country with plenty of employment opportuni-

ties in the late 1960s), a spirit of adventure, the sheer joy of travel abroad, and personally meeting a German pen pal. The last-mentioned reason was cited by no less than 28 % of the emigrants.

The reason given for emigrating, however, differs from the ones accounting for previous, tourist trips. Thus the reason for remaining in the country given by more than half the persons contacted in the survey was marriage to a German or other foreigner. Other reasons: boy friend (12 %), study (10 %), work (20 %) and other personal reasons (6 %).

Considered in the light of the foregoing data, the Finns in West Germany can be classified collectively as immigrants motivated by a definite objective. The pursuit of happiness, in short, is what has motivated a major proportion of these people. This objective presumably greatly increases the immigrant's need to adapt himself to his new surroundings, especially in view of the fact that the majority had every intention of settling down in Germany from the very start.
